יידישער װיסנשאַפֿטלעכער אינסטיטוט
סעריע „אָרגאַניזאַציע פֿון דער יידישער װיסנשאַפֿט“, נומער 4

עטנאָגראַפֿישע אַנקעטעס

העפֿט 1: יומטובים

װילנע / 1928

יידישער וויסנשאַפטלעכער אינסטיטוט

סעריע „אָרגאַניזאַציע פון דער יידישער וויסנשאַפט“, נומער 4

עטנאָגראַפישע אַנקעטעס

העפט 1: יומטובים

ווילנע / 1928

Żydowski Instytut Naukowy. Serja „Organizacja Nauki Żydowskiej", № 4. Kwestjonarjusze ludoznawcze, zeszyt pierwszy: Jontojwim (Święta Żydowskie).

Yiddish Scientific Institute, Folklore Committee Lists of queries, 1: Jewish Holidays.

Drukarnia B. Cjonsona i S-ka, Wilno, Trocka 13.
דרוקעריי ב. ציונסאָן און קאָמפּ׳, ווילנע, טראָקער 13.

צו אַלע פריינד און ליבהאָבער פון דער יידישער פאָלקסשאַפונג!

די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע ווענדט זיך צו אייך מיט אַ הייסן רוף, בפרט צו די לערער פון אַלע יידישע שולן, צו דער יוגנט און אינטעליגענץ פון יעדער ריכטונג:

ה ע ל פ ט א ו נ ד ז צ ו נ י פ ק ל י י ב ן ד י א ו צ ר ו ת פ ו ן ד ע ר י י ד י ש ע ר פ אָ ל ק ס ש אַ פ ו נ ג!

איבער שטעט און שטעטלעך פון דער גאַנצער וועלט, וואו ס'לעבט נאָך די יידישע שפּראַך, וואו ס'קלינגט נאָך דאָס יידישע ליד, וואו ס'גייט זיך נאָך די יידישע מעשה, און ס'איז נאָך ניט פאַרשוואונדן דער יידישער מנהג, זיינען צעוואָרפן די אוצרות פון אונזער פאָלקסשאַפונג. ל אָ ז ט ז ײ נ י ט פ אַ ר פ אַ ל ן ו ו ע ר ן!

זאַמלט זיי צונויף, אַט די רעשטלעך פון דעם אייגנס, וואָס אַמאָליקע דורות האָבן אונדז געלאָזן בירושה.

אַלץ איז פאַר אונדז וויכטיק: ווערטלעך, גלייבענישלעך, מעשיות, אַנעקדאָטן, זאַבאָבאָנעס, סגולות, רפואות, פורים-שפּילן אַאַז"וו.

גלייכצייטיק ווענדט זיך די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע צו אַלע מוזיקער, קענער פון נאָטן-שרייבן, וועמען ס'איז טייער דער גורל פונעם יידישן פאָלקסמאָטיוו:

פ אַ ר ש ר ײ ב ט ד י נ י ג ו נ י ם פון יידישע פאָלקסלידער, טענץ, פּורים-שפּילן, העלפט זיי צו פאַרשרייבן אונזערע זאַמלער אויף די ערטער, פאַרבינדט זיך מיט אונדז.

יעדער איינער קען אונדז דאָ קומען צו הילף, וועמען ס'איז נאָר טייער די יידישע קולטור.

ביים פּובליקירן די מאַטעריאַלן אין די „שריפטן" פון יידישן וויסנשאַפטלעכן אינסטיטוט וועט יעדער צושיקער ווערן דערמאָנט.

פריינד און סימפּאַטיקער, רופט זיך אָפּ! ווענדט זיך צו אונדז נאָך אינסטרוקציעס און אַנקעטעס!

דער אַדרעס פאַר אַלע שיקונגען פאַר דער עטנאָגראַפישער קאָמיסיע איז: געזעלשאַפט „פריינד פון יידישן וויסנשאַפטלעכן אינסטיטוט", ווילנע, גרויס-פּאָהולאַנקע 18.

Two Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego,

Wilno, W. Pohulanka 18.

אין משך פון 1926 — 1927 האָט די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע אַרויסגעגעבן אַ גאַנצע ריי אַנקעטעס וועגן יידישע יומטובים. דער צוועק פון די אַנקעטעס איז געווען צו ווענדן די אויפמערקזאַמקייט פון אונדזערע זאַמלער אויף אַ ניי געביט און צו פאַראינטערעסירן קענער פון דעם פאָלקס לעבנס־שטייגער מיט אַן ענין וואָס איז ביז היינט נאָך פון קיינעם כמעט ניט אויסגעפאָרשט געוואָרן: מיט די יידישע יומטוב־מנהגים.

הונדערטער ענטפערס, באַשרייבונגען, ידיעות פון אינטערעסאַנטע, טייל־מאָל גאָר וויכטיקע מנהגים זיינען אָנגעקומען פון שטעט און שטעטלעך:

מנהגים פון וועלכע מיר האָבן בכלל ניט געוואוסט אָדער וואָס מיר האָבן ניט געהאָפט זיי מער צו געפינען האָבן זיך אַרויסבאַוויזן ערגעץ אין אַ קליין פאַרוואָרפן שטעטל.

דאָס אַלץ האָט אונדז נאָך מער באַשטעטיקט די ריכטיקייט און די וויכטיקייט פון אונדזער אָנגעהויבענער אַרבעט.

יעדעס קלענסטע שטעטעלע, יעדער ישוב, ווי קליין און ווי פאַרוואָרפן ער זאָל ניט זיין, האָט זיינע מנהגים וואָס מוזן אויסגעפאָרשט ווערן.

ס'קען זיך דוכטן אין ערשטן מאָמענט, אַז ס'איז ניטאָ קיין אונטערשייד אין די מנהגים: דינים זיינען דאָך דיזעלבע און מען טאָר זיי ניט ענדערן. אָבער דאָס לעבן טוט זיך דאָס זייניקע, און דער מנהג וואָס איז אין איין אָרט אַ זעלבסטפאַרשטענדלעכע זאַך רופט אין אַ צווייטן אָרט אַרויס דעם גרעסטן חידוש.

דער וואָס האָט זיך איינגעלעבט מיט אַ מנהג מיינט אָפטמאָל, אַז עס איז גאָרניט כדאַי אים צו פאַרשרייבן, ווייל „אַלע וויסן דאָך דאָס". ניטאָ קיין גרעסערער פעלער ווי דער. אונדזער אייגענע פראַקטיק האָט שוין דאָס געוויזן אין אַ גענוגער מאָס. מיר חורן דערפאַר איבער דאָס וואָס מיר האָבן שוין ניט איינמאָל געזאָגט: פאַרשרייבט אַלץ, פאַרשרייבט גענוי, ווייל אַלץ האָט אַ ווערט פאַר דעם פאָרשער!

*

אין דער דאָזיקער נייער אויסגאַבע פון די אַנקעטעס וועלכע האָבן זיך אין משך פון 1926 — 1927 געדרוקט אין די „ידיעות פון יידישן וויסנשאַפט־לעכן אינסטיטוט" זיינען שוין גענומען אין אַכט די ענטפערס און אינפאָר־מאַציעס, וואָס די זאַמלער האָבן אונדז צוגעשיקט. מיר האָבן צוגעגעבן נייע פראַגעס, טיילווייז די פריערדיקע געענדערט.

די אַנקעטעס שעפּן אָבער לגמרי ניט אויס אַלע יידישע יומטוב־

מנהגים. אַ סך זאַכן זיינען דאָ געוויס ניט דערמאָנט. דאַרפֿן די זאַמלער אונדז אויף דעם אויפֿמערקזאַם מאַכן אין זייערע באַשרייבונגען.

די פֿראַגעס דאַרפֿן זיין פֿאַרן זאַמלער נאָר אַן אָנשפּאַר, זיי דאַרפֿן אים העלפֿן זיך צו אָריענטירן: אויף וואָס אַכטונג צו געבן, אויף וואָס זיך נאָכצופֿרעגן. אַם בעסטן איז אויסצונוצן צו דעם צוועק די יומטובים גופֿא, אין משך פֿונעם גאַנצן יאָר. מען קען דעמאָלט אַליין אַלץ באַטראַכטן, נאָכזען און דערגיין.

אויב דעם זאַמלער איז אומבאַקאַנט אַ מנהג אויף וועלכן מיר פֿרעגן זיך, זאָל ער דאָס אויך קלאָר אויסשרייבן, ווייל ס'איז זייער וויכטיק צו וויסן: ווי גרויס איז די טעריטאָריע, וואו עס איז יאָ פֿאַרשפּרייט אַזאַ און אַזאַ מנהג.

אויב ס'איז עפּעס ניט קלאָר, ווענדט זיך צו אונדז נאָך אויפֿקלערונג.

*

מיר זאָגן דאָ אונזער וואַרעמסטן דאַנק די אַלע וואָס האָבן אונדז געהאָלפֿן ביז אַהער אין דער אַרבעט פֿון בויען מיט געמיינזאַמע כוחות אַ געמיינזאַמע זאַך, — סיי די, וואָס זיינען צו אונדז מיט אַ סך געקומען, סיי די וואָס האָבן געבראַכט נאָר אַ ביסל.

די עטנאָגראַפֿישע קאָמיסיע פֿאַרמאָגט שוין היינט אַ סך מאַטעריאַל. אָבער אין פֿאַרגלייך מיט דער גרייס פֿון דער אויפֿגאַבע איז נאָך ווינציק אויפֿגעטאָן געוואָרן. אונדזער רוף מוז דערגיין צו אַלע יידישע ישובים איבער דער גאַנצער וועלט, אין די גרויסע שטעט אַזוי גוט ווי אין די פֿאַרוואָרפֿנסטע ווינקלען. עס מוז אונדז קומען צו הילף יעדער איינער, וועמען עס איז טייער דער קולטורעלער אויפֿבוי פֿון די יידישע פֿאָלקסמאַסן.

סוף מאַי 1928.

כללים פֿאַר זאַמלער פֿון עטנאָגראַפֿישן מאַטעריאַל

1. איר זאָלט קיינמאָל ניט מיינען, אַז איר פֿאַרשפּאָרט צו פֿאַרשרייבן עפּעס, ווייל „ס'איז שוין געוויס פֿאַראַן". האָט אין זינען: בעסער צו פֿיל, איידער צו ווייניק. ס'קאָן זיין, אַז די זאַך איז שוין טאַקע פֿאַרצייכנט, נאָר אַ ביסל אין אַן אַנדער נוסח; און חוצדעם איז פֿאַר דער וויסנשאַפֿט וויכטיק פֿעסטצושטעלן, ווי ווייט עס גרייכט דער שטח וואו אַ עטנאָגראַפֿישע דערשיינונג איז פֿאַרשפּרייט.

2. מיטטיילן דאַרף מען קודם-כל דאָס אין וואָס מען איז אינגאַנצן זיכער. אויב ס'איז ביי אייך גופֿא אַ ספֿק, גיט צו: „דוכט זיך", „לויט זאָגן", „דער און דער זאָגט". אויב איר ענטפֿערט אויף אַן אַנקעטע, שרייבט אויס וועגן וועלכע פֿראַגן איר ווייסט גאָרניט.

3. דעם מאַטעריאַל שיקט בעסער צו ביסלעכווייז. אויב ס'איז אייך עפּעס ניט קלאָר, פֿרעגט זיך אָן.

4. פאַרשרייבן דאַרף מען, ווי ווייט מעגלעך לויט דער אָרטיקער אויסשפּראַך, ניט „ליטעראַריש”. אויך ווערטער פון העברעאישן אָפּשטאַם דאַרפן געשריבן ווערן לויט דער אויסשפּראַך.

5. פאַרלאָזט זיך ניט צו שטאַרק אויף אייער זכרון. אַ גוטער זאַמלער האָט אַלעמאָל ביי זיך אַ בלאָקנאָט מיט אַ בלייפעדער און פאַרצייכנט באַלד, אויב ער הערט עפּעס אינטערעסאַנטס.

6. ניט אָנשטענדיקע, גראָבע זאַכן דאַרפן אויך פאַרשריבן ווערן. די עטנאָגראַפיע קומט ניט מיט קיין עסטעטישער מאָס און פאַרצייכנט אַלצדינג וואָס עס איז דאָ אין פאָלקסלעבן.

7. פאַרשרייבט וואָס פּינקטלעכער: וואַרפט גאָרניט אַרויס, גיט גאָרניט צו. מען דאַרף ניט וועלן מאַכן „שענער”; מען דאַרף געטריי איבערגעבן אַלע ווענדונגען און ווערטלעך אַזוי ווי מען האָט געהערט.

8. אויב איר ברענגט פאָלקסווערטער, וואָס זיינען באַקאַנט נאָר אין אייער געגנט, אָדער אין דער ליטעראַטור ווערן זיי באַנוצט מיט אַן אַנדער פּשט, גיט אונטער דעם צו די ערקלערונג.

9. די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע דאַרף איבערקוקן אַ סך מאַטעריאַל, און איר מוזט זען ווי ווייט מעגלעך איינצושפּאָרן איר איבעריקע אַרבעט.

זייט זיך דעריבער נוהג אַזוי:

א) יעטווידער דערשיינונג (ליד, גלייבונג, מעשה) פאַרשרייבט אויף אַ באַזונדער בלאַט פּאַפּיר; ביי קליינע פאַרשרייבונגען ניצט קוויטלעך 9×11 צענטימעטער (אַ פערטל פון אַ שרייבהעפט-בלעטל), ביי גרעסערע—טאָפּעלע אָדער פירפאַכע קוויטלעך.

ב) ווען איר הייבט אָן שרייבן, טרעט אָפּ פון אויבן אויף אַ פינגער די ברייט און לאָזט אַ פרייען ברעג; דערנאָך שרייבט אָן אויבן די שטאָט, דעם קרייז (פּאָוויאַט) און די פּראָווינץ, וואו איר האָט דאָס פאַרשריבן.

ג) אויב עס האַנדלט זיך וועגן קליינע זאַכן (למשל — שפּריכווערטער), וועלכע איר ווילט ניט שרייבן אויף באַזונדערע קוויטלעך, לאָזט אומבאַדינגט צווישן איין זאַך און דער צווייטער אַ פרייען אָרט פון צוויי פינגער די ברייט.

ד) אויב דער מאַטעריאַל איז געהערט פון אַ צווייטן, שרייבט צו אונטן פון וועמען.

ה) גאָר אונטן שרייבט אָן די דאַטע און אייער נאָמען.

ו) שרייבט אומבאַדינגט נאָר אויף איין זייט פּאַפּיר.

שבת-שירה

אין אַ סך געגנטן איז מיטן שבת, ווען מען לייענט פרשה בשלח, פאַר-בונדן אַ מנהג פון געבן די פייגעלעך עסן.

פאַרשיידענע מעשיות גייען אַרום וועגן אָט דעם שבת און וועגן דעם אויפקום פון דעם מנהג.

1. וואָסערע דערקלערונגען גיט מען אויף דעם נאָמען „שבת-שירה"?
2. וואָסערע מעשיות זיינען פאַרבונדן מיט דעם שבת?
3. וואָסערע הכנות ווערן געמאַכט לכבוד שבת-שירה?
4. פאַרוואָס שטעלט מען אין טשאָלנט גרויפּן? (אין אַ טייל געגנטן הייסן זיי „גאָגעלעך"; ווי אַזוי באָך?).
5. פאַרוואָס גיט מען די פייגל נאָר גרויפּן און ניט קיין אַנדער מאכל?
6. וואָס טוט מען מיט די ברעקלעך נאָכן עסן?
7. פאַרוואָס שפּייזט מען די פייגל און ניט קיין אַנדערע באַשעפעניש?

(לויטן פּראָיעקט פון זאַמלערקרייז אין מאַקאָוו)

פורים

פורים איז אַן אַלטער פאָלקס-יומטוב. אין פאַרשיידענע שטעט און שטעטלעך פּייערט מען פורים נאָך היינט ווי אין די פאַרגאַנגענע יאָרן מיט פאַרשטעלערס, גראַגערס, פורים-שפּילן אאַז"וו. אַלטע לייט דערציילן אונדז, אַז ס'איז ניט דאָס וואָס ס'איז אַמאָל געווען. מיר אַליין געדענקען פון די קינדערשע יאָרן אַ סך שיינע מאָמענטן וואָס דער הייגטיקער פורים האָט זיי שוין ניט. אָבער אויך דאָס ביסל וואָס איז אונדז היינט פאַרבליבן קען אונדז פאַרפאַלן גיין און פאַרגעסן ווערן, אויב מיר וועלן זיך באַצייטנס ניט נעמען צו דער אַרבעט. און לאָזן לאָזט זיך נאָך אַ סך אויפזאַמלען. ס'לעבן נאָך אין די שטעטלעך פורים-שפּילער, און זיי געדענקען גוט אַלטע פורים-שפּילן, וואָס זיי אַליין האָבן געשפּילט פאַר 40 אָדער 50 יאָר. ס'לעבן נאָך אַלטע יידן וואָס קענען אונדז אַ סך דערציילן ווי ס'האָט אויסגעזען פורים אין אַמאָ-ליקע יאָרן.

מען דאַרף זיי נאָר אויפזוכן, אויספרעגן און פאַרשרייבן וואָס זיי ווייסן.

1. קוקט זיך צו גוט און גיט אונדז אַ גענויע באַשרייבונג ווי ס'זעט אויס פורים ביי אייך אין שטעטל. (פרעגט זיך נאָך און מאַכט אַ באַשריי-בונג פון אַמאָליקן פורים).

2. ווי אַזוי „שלאָגן" די יינגלעך המנען ביים דערמאָנען זיין נאָמען אין דער מגילה? א) וואָס פאַר אַ מכשירים (גראַגערס, שרייערס, קלאַפּקאָטקעס,

ביקסל אד״גל.—ניט אָן געגוי זייערע נעמען!) אָדער מיטלען (שרייבן אויף דער פּאָדעשווע) באַנוצן זיי? וואָס זאָגן זיי דערביי (ימח שמו, שם רשעים ירקב)? ב) שיקט אונדז צו מוסטערן פון די אַלע מכשירים, אָדער, אויב ס׳איז אייך ניט מעגלעך, איז כאָטש צייכענונ־גען, באַשרייבונגען ווי אַזוי זיי זעען אויס. ג) ווי אַזוי „שלאָגן המנען״ דערוואַקסענע (שלאָגן מיט די פיס, קלאַפּן מיט די שטענדערס)? ד) צי איז באַקאַנט ביי אייך דער מנהג: אויסשניצן פון האָלץ אַ המן אָדער אויס־מאָלן אים מיט קריידז? אויב ניט, פרעגט זיך נאָך, צי עמעץ ווייס פון דעם. ה) אין אַנדערע שטעטלעך פלעגט מען אַמאָל אָנטון אַ גוי פאַר אַ „המן״, אים אָנשיכּורן און אַזוי, באַגלייט פון דער „ווייסער חברה״, אַריינפירן אין שול. דער מנהג איז שוין היינט כמעט אינגאַנצן אונטערגעגאַנגען. פרעגט זיך נאָך אויף אים.

3. צי קלייבט מען ביי אייך מגילה־געלט און ווי אַזוי?

4. וואָס פאַר אַ ווערטלעך זיינען אייך באַקאַנט וואָס האָבן אַ שייכות צו פורים (המן, מגילה, סעודה) צ״ב: יידישע—ניט אַזוי פון אהבת מרדכי ווי פון שנאת המן; ער הערט אים ווי אין טשערנאָוויץ די מגילה; מען הערט די מגילה ווי דעם רב, דעם רב ווי די מגילה און ביידע ווי דעם פאַראַיאָריקן שניי. ניט־יידישע — פורים נע סוויאַטאָ (ווייסרוסיש); פורים ניקאַ נע טורים (ליטוויש).

5. צי זיינען אייך באַקאַנט אַנדערע טעג אין יאָר וואָס מען האָט זיי אַ נאָמען געגעבן פורים צוליב אַ גרויס, וויכטיק געשעעניש. צ״ב: פּאָווידל־פורים (יט—כ אדר) אין טשעכיע; פורים אברהם דאַנציק (טו כסלו) צום אָנדענק וואָס מען איז ניצול געוואָרן פון אויפרייס אין ווילנע אין 1804; פורים פון ז׳ תמוז אין אָסטרע (וואָלין). ווי אַזוי איז מען זיך נוהג אין די טעג? פרעגט זיך נאָך ווי אַזוי האָט מען זיי אַמאָל געפייערט.

6. א) וואָס פאַר אַ ספּעציעלע מאכלים מאַכט מען אויף פורים (ווי אַזוי הייסן זיי און ווי אַזוי מאַכט מען זיי)? ב) וואָס פאַר אַ ספּעציעלע געבעקסן (המנטאַשן, קרעפּלעך, מאָנעלעך א״אַנד), צוקערוואַרג (אותיות, שרה בענטשט ליכט, מענטשעלעך)? ווי אַזוי זעען זיי אויס? ווי אַזוי מאַכט מען זיי? ג) אויב איר האָט נאָר די קלענסטע מעגלעכקייט, שיקט אונדז צו מוסטערן; אויב ניט איז כאָטש צייכענונגען אָדער באַ־שרייבונגען פון די געבעקסן.*

---

* דווקא אויף דער פראַגע וועגן די יומטוב־געבעקסן וועלכע מיר האָבן געשטעלט כמעט אין אַלע אַנקעטעס האָט מען זיך ביזאַהער ווינציק אָפּגערופן. אפשר איז דאָס אַ ביסל ארויס־גערופן דורך דעם, וואָס צושיקן אַזעלכע פּאָדערט שוין אַ הוצאה. אָבער אַ סך מער איז שולדיק דאָס וואָס ניט איין זאַמלער האָט זיך געקלערט „זיי מיינען דאָרט אוודאי, אַז ביי אונדז זיינען פאַראַן טאָקע עפּעס גאָר וואונדערלעכע געבעקסן. וואָס וועל איך זיי שיקן, אַ חלה?״

7. ווי אַזוי זעט אויס די פּורימדיקע סעודה?

8. צי שיקט מען ביי אייך שלח־מנות? א) וואָס, צו וועמען און ווי אַזוי שיקט מען? ב) ווער טראָגט פונאַנדער?

9. צי גייען אַרום ביי אייך ביי טאָג „פּורים־פאַרשטעלערס"?

אויב יאָ: א) וואָס פאַר אַ מאַסקעס טראָגן זיי? ב) אין וואָס פאַר אַ קאָסטיומען גייען זיי? ג) אויב איר קענט, שיקט אונדז צו פאָטאָ־גראַפיעס פון די מאַסקעס, קאָסטיומען אָדער כאָטש צייכע־נונגען, באַשרייבונגען. אויב ניט, פרעגט זיך נאָך, צי זיי זיינען ווען געגאַנגען און ווי אַזוי זיי זיינען געגאַנגען אָנגעטאָן.

10. צי גייט מען ביי אייך מיט פּורים־שפּילן איבער די הייזער? אויב יאָ: א) ווען גייט מען: ביי טאָג צי אויפדער־נאַכט? ב) ווער זיינען עס די פּורים־שפּילער? ג) וואָס שטעלט מען? ד) באַקענט זיך מיט די פּורים־שפּילער. פאַרשרייבט ביי זיי די פּורים־שפּילן. אויב ס'איז פאַראַן ביי אייך אַ נאָטן־קענער, זעט אים צוציען צו דער מוזיקער־אַרבעט, און זאָל ער פאַרשרייבן די נאָטן צו די פּורים־שפּילן און צו די פּו־רים־לידער.

11. וואָס פאַר אַ פּורים־שפּילן פלעגט מען אַמאָל שטעלן? פרעגט זיך נאָך. אויב איר קענט בשום אופן ניט באַ־קומען גאַנצע פּורים־שפּילן, פאַרשרייבט דאָס וואָס מען געדענקט. אויב דאָס איז אויך ניט מעגלעך, ווערט געוואויר ווי אַזוי זיי האָבן געהייסן. למשל ס'גייען אַרום נאָך היינט פראַגמענטן

ניט אין אויסערלעכע זאכן גייט אונדז, נאָר אין מיטערן פון געוויינלעכע יומטובדיקע געבעקסן. יעדער יומטוב האָט דאָך זיינע געבעקסן און געבעקס־פאָרמען, וואָס זיינען פון דער טראַדיציע געהייליקט פונקט ווי יעדער אַנדערער מנהג, און יעדע געגנט האָט דאָך נאָך אירע באַזונדערע פאָרמען, אַנדערע נעמען פון די־זעלבע געבעקסן. פון וואַנען נעמט זיך דאָס אַלץ? מיר קענען היינט נאָך גאָרניט באַשטימטס זאָגן, כל־זמן מיר האָבן ניט קיין פולשטענדיקע זאַמ־לונג געבעקסן פון פאַרשיידענע ייִדישע ישובים. איינס ווייסן מיר אָבער, אַז די אַלע פאָרמען זיינען אַלטע און אַ טייל פון זיי זייער אַלטע, אַז אַ טייל זיינען אויסגעקומען אין די דייטשישע, טייל אין פראַנצויזישע געטאָס.

ס'קען געמאָלט זיין, אַז אַ גוטע זאַמלונג פון אַלטע געבעקסן פון אַ געוויסער געגנט זאָל געבן אַ וויכטיקן צושטייער צו דער קולטור געשיכטע פון ייִדן אין יענער געגנט, און אַפילו גאָר אַ געוויינלעכע חלה קען אַמאָל לאָזן עפּעס הערן.

און אַחוץ אַלץ ליגט אין דער דאָזיקער פאָרמען־רייכקייט אַן אַלטע ייִדישע פאָלקסקונסט, וואָס ווי אַלץ אין דער פאָלקסשאַפונג איז דאָס געגאַנגען בירושה פון מוטער צו טאָכטער, אָפּגע־היט און אויפגעהיט ביז אויפן היינטיקן טאָג.

אונדזערע זאַמלער מוזן אויך להבא דאָס שטענדיק האָבן אין זינען.

פון אַלטע פורים־שפּילן וואָס מען פלעגט שפּילן אַמאָל אין גאַליציע ווי: "די אייגעגעמוועגטע פרוי", "קאַרמעלין־שפּיל", "וועסעלע", "דאַבאָש־שפּיל" א"אַנד.

12. ווי אַזוי גייען אָנגעטאָן די פורים־שפּילער? וואָס פאַר אַ קאָסטיומען? אויב ס'איז מעגלעך, פאָטאָגראַפירט זיי. אויב ניט, שיקט אונדז צייכענונגען אָדער באַשרייבונגען.

13. וואו שפּילט מען און וואו האָט מען געשפּילט (אין פריִוואַטע הייזער, צי אין שענקען אָדער אַנדערשוואו)?

14. צי איז אייך באַקאַנט דער "פורים־בער"? אויב ניט, פרעגט זיך נאָך.

15. צי קענט איר פורים־לידלעך: אין יידיש, אין אַנדערע שפּראַכן? אויב ס'איז מעגלעך, שיקט אונדז צו מיט נאָטן.

16. צי קלייבט מען אויס ביי אייך (אָדער פלעגט מען אַמאָל אויסקלייבן) אַ פורים־רבֿ? א) וועמען קלייבט מען אויס פאַר אַ פורים־רבֿ? ב) ווי אַזוי גייט ער אָנגעטאָן?

17. צי זיינען ביי אייך באַקאַנט פורים־דרשות, פורים־קידושן, פורים־ווידויס?

18. אויב איר האָט אָדער ווייסט אַלטע מגילות מיט צייכענונגען און בילדער, געדרוקטע פורים־וויצן, פּאַראָדיעס, פורים־שפּילן, שיקט אונדז צו אָדער, אויב דאָס איז ניט מעגלעך, גיט אונדז צו וויסן וואו דאָס געפינט זיך.

19. מיר בעטן אייך זייער ספּעציעל אַכט צו לייגן אויף די פורים־שפּילן (פּונקט 10—15), ווייל זיי ווערן פאַרשוואונדן ממש פאַר אונדזערע אויגן און אויב מען וועט איצט ניט אָפּראַטעווען וואָס עס לאָזט זיך, וועט אין אַ קורצער צייט אַרום שוין זיין צו שפּעט.

(געדרוקט אין יאַנואַר 1926 צלס אַנקעטע נומ' 2)

פסח

מיר בעטן אייך אַלץ צו פאַרשרייבן, אַפילו דאָס קלענסטע וואָס איר וועט באַמערקן, און זאָל אייך גאָרניט אויסקומען ווינציק וויכטיק און ווערטלאָז.

1. וואָס פאַר אַ ווערטלעך, מעשיות, גלייבונגען זיינען אייך באַקאַנט, וואָס זיינען פאַרבונדן מיטן חודש ניסן. צ"ב: ראש־חודש ניסן איז אַ טייערער ביסן, ווער ס'שטאַרבט אין ניסן איז פריי פון חיבוט־הקבר א"אַנד.

2. קוקט זיך גוט צו און גיט אַ גענויע באַשרייבונג, ווי אַזוי זעען אויס די צוגרייטונגען צו פסח (דאָס קאַלכן, שייערן).

3. וואָס פאַר אַ מנהגים זיינען פאַרבונדן מיט שבת־הגדול?
וואָס פאַר אַ דרשות האַלט מען שבת־הגדול?
וואָס פאַר אַנעקדאָטן קענט איר וועגן די דרשות?
4. וואָס כּשרט מען און ווי אַזוי כּשרט מען די פאַרשיידענע כּלים?
5. א) ווי אַזוי קומט פאָר דאָס כּשרן אין די מצה־בעקערייען (קאַלכן, גייע זעק, וואַסער צוגרייטן אאז״וו)?
ווי אַזוי פּרוּווט מען אויס צי די אויוונס זיינען גענוג געכּשרט?
גיט אַ גענויע באַשרייבונג ווי אַזוי קומט פאָר דאָס באַקן די מצות? (ווער איז באַשעפטיקט ביים באַקן, אין וואָס פאַר אַ געשיר קנעט מען טייג, ווי אַזוי רופט מען דאָס מצה־באַקן: פאַדריאַד אָדער צֶנדערש?)
ווי אַזוי און מיט וואָס גיבן צו וויסן די בעקערייען, אַז זיי באַקן מצות?
ווער טאָר ניט אָנטיילנעמען אין דער דאָזיקער אַרבעט?
ב) ווער באַקט און ווי אַזוי קומט פאָר דאָס באַקן פון שמורה (צ״ב צו יעדן טייג דאַרף מען נעמען אַ פריש־אָפּגעסקראָבעטן וואַלגער־האָלץ)?
6. וואו און אין וואָס האַלט מען די מצות אין שטוב? (אויב דאָס זיינען ניט קיין געוויינלעכע נאָר ספּעציעלע צו דעם צוועק געמאַכטע קאַסטנס אָדער קערב — צייכנט עס אָן.)
7. א) וואו האַלט מען באַהאַלטן דאָס פּסחדיקע געשיר?
ב) ווי אַזוי זעען אויס פּסחדיקע כּלים? (כּוסות א״אַנד).
8. ווי אַזוי קומט פאָר דאָס בדיקת־חמץ? וואָס פאַר אַ סימן איז עס, אַז מען געפינט ביי דער בדיקה אַ פאַראיאָריקן אַפּיקומן? ווער, וואו און ווי אַזוי פאַרברענט דעם חמץ?
9. וואָס זאָגט מען, אַז מען ברענגט אַריין אין קיך דאָס פּסחדיקע געשיר? (מען ברענגט אַריין דעם פּסח?)
10. א) צי פאַסט מען אין טאָג פון ערב־פּסח? ב) ווער פאַסט? ג) ווען דאַרף דער בחור ניט פאַסטן ערב־פּסח? ד) גייט מען אין דעם טאָג אויף קבר־אָבות? ה) ווען און וואָס עסט מען אויף פרישטיק ערב־פּסח?
11. ווי אַזוי קומט פאָר דאָס פאַרקויפן דעם חמץ?
12. וואָס עסט מען אויף מיטאָג ערב־פּסח?
13. גיט אַ גענויע באַשרייבונג פונעם סדר. א) ווי אַזוי גייט אָנגעטאָן דער פאָטער ביים סדר? ב) צי איז די סערוועטע מיט וואָס די מצות זיינען איבערגעדעקט אַ כּלה־געשאַנק? ג) צי איז פאַראַן נאָך דער מנהג, אַז קינדער זאָלן אַרויסגנבענען דעם אַפּיקומן און אים לאָזן אויסקויפן? אויב ניט, פרעגט זיך נאָך. ד) וואָס פאַר אַ מאכלים עסט מען אין די סדר־נעכט? ווי אַזוי הייסן זיי און ווי אַזוי מאַכט מען זיי? ה) ווער מאַכט אויף די טיר ביי שפוך־חמתך? ו) צי האָט איר געהערט פון אַזאַ מנהג, אַז ביים עפענען די טיר פלעגט אַ קינד אַריינגיין מיט אַ זאַק אויף די פּלייצעס פאַרשטעלט?

פרעגט זיך נאָך ביי אַלטע יידן, אפשר ווייסן זיי. וואָס דערציילן זיי וועגן דעם? ז) צי איז אייך באַקאַנט אַ מנהג, אַז דער פאָטער זאָל נעמען אַ האַנ־טוך, איינוויקלען אין אים מצה און ווי אַ זעקל פאַרוואַרפן אויפן אַקסל, אַרומגיין אַרום דעם טיש און ערשט דערנאָך זיך זעצן צום סדר? ח) אין אַ טייל געגנטן איז פאַראַן אַ מנהג איינצוהייצן דעם אויוון אין שטוב וואו מ'ריכט אָפּ דעם סדר. דאָס זאָל זיין אַ זכר פון די אַמאָליקע בלוט־בלבולים וואָס פלעגן פאָרקומען ערב־פסח. צוליב דעם זעלבן טעם פאַרמאַכט מען נאָך היינט צום סדר טיר און לאָדנס. פרעגט זיך נאָך אויף די מנהגים.

14. פרעגט זיך נאָך און באַשרייבט ווי אַזוי ס'האָט אַמאָל אויסגעזען פסח און ווי אַזוי האָט מען אַמאָל אָפּגע־ריכט דעם סדר ביי אייך אין שטעטל?

15. וואָס פאַר אַ מעשיות דערציילט מען פון אליהו־הנביא און זיינע ניסים, וואָס האָבן געטראָפן אין די סדר־נעכט?

16. צי זיינען אייך באַקאַנט מעשיות פון בלוט־בלבולים און אַנשיקענישן, וואָס האָבן געטראָפן אין די ערשטע סדר־נעכט.

17. צי זיינען אייך באַקאַנט: יידישע חד־גדיאס און אחד מי יודע, אָדער אַנדערע פסחדיקע לידער אויף יידיש (צ"ב: ווי עס קומט פסח; זיצן מיר ביים סדר; די מאַמע איז אַ מלכה).

18. א) ווי אַזוי זעט אויס חול־המועד אין שטעטל און אין שטוב? (באַ־זוכן, חתונות, נייע אָפּמאַכן מיט מלמדים, דינסטן א"אַנד). ב) וואָס עסט מען חול־המועד־פסח אויף צובייסן, מיטאָג און אָוונטברויט? ווי אַזוי הייסן די פסח־דיקע מאכלים און ווי אַזוי מאַכט מען זיי? וואָס פאַר אַ געטראַנקען זיינען די באַליבסטע פסח (מעד, וויין)? ג) אין אַ טייל געגנטן טראָגט מען אַרום אַחרון־של־פסח איבערן שטעטל אַ שמאַטע־פיגור. מען רופט זי „חמצדיקער ברכו". צי איז אייך באַקאַנט דער מנהג? אויב ניט, פרעגט זיך נאָך.

19. אין וואָס שפּילן זיך קינדער פסח־צייט (ניס א"דגל)? ווי אַזוי הייסן די שפּילן? ווי אַזוי שפּילט מען זיך אין זיי?

20. צי זיינען אייך באַקאַנט פסחדיקע פאָרשטעלונגען?

21. צי איז פאַראַן ביי אייך דער מנהג פון שפּאַלטן דעם ים שביעי של פסח אין שול אָדער אין שטוב נאָכן סדר?

22. צי זיינען ביי אייך פאַראַן אַלטע הגדות מיט בילדער, מיט שיינע שער־בלעטער? אויב איר קענט, פאָטאָגראַפירט זיי, אָדער שיקט זיי אונדז צו, אויב ניט, גיט אונדז צו וויסן וואו דאָס געפינט זיך.

23. אויב ס'איז פאַראַן ביי אייך אַ נאָטן־קענער, פאַר־שרייבט די ניגונים וואָס ווערן געזונגען אין דער סדר־נאַכט, און בכלל פון לידער וואָס ווערן געזונגען פסח.

24. ווי אַזוי האָט מען אַמאָל, אָדער ווי אַזוי ווערט נאָך איצט אָפּגעריכט פּסח ביי די חסידים און גרויסע רבנים?

25. צי קענט איר מעשיות וועגן דעם ווי אַזוי ס'האָבן אַמאָליקע קאַנטאָניסטן אָפּגעריכט דעם סדר?

26. ווי אַזוי האָט אויסגעזען פּסח אין דער מלחמה און אין דער צייט פון אָקופּאַציע?

27. צי קענט איר מעשיות פון ניט-יידישע געסט (פּריצים, משומדים) ביי יידישע סדרים?

28. צי זיינען אייך באַקאַנט אַנעקדאָטן ווי אַזוי ישובניקעס ריכטן אָפּ דעם סדר.

(געדרוקט אין מערץ 1926 אַלס אַנקעטע נומ' 3)

ספירה און ל"ג-בעומר

A. ספירה

1. וואָסערע מנהגים זיינען פאַרבונדן מיט די ספירה-טעג?

2. אין אַ טייל שטעטלעך זיינען נאָך פאַראַן אַלטע לוחות געמאַכט ספּעציעל צו ספירה, אַזויגערופענע „ספירה-לוחות", מיט שיינע פאַרצירונגען און צייכענונגען. פרעגט זיך נאָך אויף זיי, דערגייט וואו זיי זיינען נאָך פאַראַן און זעט זיי פאַר אונדז צו באַקומען. יעדנפאַלס גיט אונדז וועגן דעם צו וויסן.

B. ל"ג-בעומר

1. זאַמלט צונויף ידיעות וועגן אַמאָליקן ל"ג-בעומר ביי אַלטע לייט, וואָס געדענקען אים נאָך פון זייערע חדר-יאָרן.

2. פאַרשרייבט גענוי ווי אַזוי זעט אויס דער יומטוב היינט: אין די חדרים וואו ער איז געבליבן נאָך אין דער אַלטער פאָרם, אין אַ נייער יידישער שול אאַז"וו.

3. ווי אַזוי קומען פאָר די צוגרייטונגען צום יומטוב.

4. ווי אַזוי פאַרברענגען קינדער און דערוואַקסענע דעם טאָג. אין וואָס שפּילן מייסטנס די קינדער. וואָסערע ספּעציעלע קאַמף- און שפּיל-מכשירים מאַכן די קינדער און פון וואָס.

שיקט אונדז צו מוסטערן פון פיילנבויגנס, פיילן, פענדלעך אאַז"וו.

(געדרוקט אין מאַי 1926 אַלס אַנקעטע נומ' 4)

שבועות

1. גיט אונדז אַ גענויע באַשרייבונג פון שבועות ביי אייך (אויב ס'איז מעגלעך אויך ווי עס האָט אויסגעזען שבועות אַמאָל אין די „גוטע יאָרן").

2. וואָסערע מאכלים און געבעקסן באַקט מען און גרייט מען צו אויף שבועות?*

3. וואָסערע גלייבונגען, לידער, מעשיות, ווערטלעך זיינען ביי אייך באַקאַנט, וואָס האָבן אַ שייכות צום דאָזיקן יומטוב (למשל וועגן דעם ווי אַזוי דער הימל שפּאַלט זיך אין דער שבועותדיקער נאַכט)?

4. מיט וואָס באַפּוצט מען און באַהענגט מען די שטוב? וואָסערע גרינסן נעמט מען? צי באַפּוצט מען די שטוב פון דרויסן אויך אָדער נאָר פון אינעווייניק?

5. צי איז פאַראַן ביי אייך דער מנהג צו באַפּוצן די פענצטער מיט „רייזעלעך" אָדער „שבועותלעך" (אָדער ווי אַזוי הייסן זיי אַנדערש)? פון וואָס מאַכט מען דאָס, וואָס שטעלט דאָס פאָר און ווי אַזוי פאַרטיקט מען דאָס צו? אויב דער מין איז ביי אייך פאַראַן, שיקט אונדז צו אומבאַדינגט מוסטערן.

אויב ניט, ווערט געוואויר צי האָט מען ווען געמאַכט אַזעלכע.

א) פון וואָס פלעגט מען זיי מאַכן און ווי אַזוי?

ב) וואָס האָבן זיי פאָרגעשטעלט?

6. צי האָבן קינדער ספּעציעלע שפּילן אויף שבועות?

7. ווי אַזוי רופט מען די גויאישע „שבועות"? (גרין-חגא?)

(געדרוקט אין מאַי 1926 אַלס אַנקעטע נומ' 4)

תשעה-באָב

1. וואָס פאַר אַ מנהגים זיינען פאַרבונדן מיט די „דריי וואָכן" (צ"ב: מען טאָר זיך ניט שערן, ניט שלאָפן אויף קיין האַרטן געלעגער, אאז"וו), און וועלכע מיט די „ניין טעג" (צ"ב: מען טאָר ניט האַנדלען מיט קיין גוי, ווייל מען וועט פאַרלירן)?

מיט וואָס דערקלערט דאָס פאָלק די דאָזיקע מנהגים?

2. גיט אונדז אַ באַשרייבונג פון תשעה-באָב ביי אייך און פון די מנהגים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דעם טאָג.

3. וואָס עסט מען אויף דער סעודת-המפסקת?

4. מיט וואָס פאַרנעמען זיך די קינדער?

---

* זע די הערה אויף ז' 3.

ימים נוראים

A. אלול

1. וואָס פאַר אַ מנהגים, גלייבונגען, מעשיות זענען פאַרבונדן מיט דער סליחות־צייט? באַשרייבט ווי אַזוי מען וועקט, רופט (אָדער פלעגט וועקן, רופן) צו סליחות.

2. וואָס פאַר אַ ווערטלעך, לידער, זאָבאָבאָנעס אד״ג זענען פאַרבונדן מיטן חודש אלול (למשל: „ראש־חודש אלול ציטערט אַ פיש אין וואַסער״)?

3. צי האַלט מען (אָדער האָט מען געהאַלטן) ביי אייך אַלס אַ כלל פון די תעניתים: פון א׳ אלול ביז יום־כפור, ערב־ראָש־השנה?

B. ראָש־השנה

4. צי איז ביי אייך אָנגענומען דער מנהג פון שיקן לשנה־טובהס? ווער צו וועמען שיקט? צי שרייבט מען אָדער מאָלט מען זיי אַליין? שיקט צו מוסטערן פון אייגן־געמאַכטע לשנה־טובהס, איבערהויפּט פון אַמאָליקע.

5. צי זענען פאַראַן וועלכע ס׳איז ספּעציעלע איינפירן ביים דינגען „שטעט״ אויף ימים־נוראים?

6. דערציילט וועגן מנהג צו באַנייען צו ראָש־השנה (בגדים, כלים). ווי אַזוי זאָגט מען, ווען מען זעט יענעם אין אַ נייעם בגד?

7. וואָס פאַר אַ מנהגים זיינען אָנגענומען אין באַציאונג צו אַנדערע מענטשן (טיילן צדקה מיט אַ פולער האַנט, געבן איבער וואָג און מאָס, מחילה־בעטן).

8. צי איז ביי אייך פאַראַן דער מנהג פון מחילה־בעטן ביי געשטאָר־בענע פאַר ראָש־השנה אָדער אום ראָש־השנה?

9. וואָס קענט איר דערציילן וועגן חזנים און משוררים אויף ימים־נוראים?

10. וואָס פאַר אַ ווינטשענישן ווערן געברויכט אום ראָש־השנה און ווען („דערלעבט איבער אַ יאָר אַלע אינגאַנצן״, „אויף אַ פולן יאָר״ אאַז״וו)?

11. ווי אַזוי זעט אויס די שול (דער בית־המדרש) אום ר״ה (ווייסער פּרוכת אדג״ל)? צי זיינען פאַראַן וועלכע באַזונדערקייטן ביים דאַווענען, ביים פאַרקויפן עליות?

12. וואָסערע איינגלייבענישן אאַז״וו זיינען פאַרבונדן מיטן שופר־בלאָזן? ווי אַזוי איז דער מנהג פון גיין הערן שופר־בלאָזן (ווייבער, קינדער)? וואָס ווייסט איר וועגן בעל־תוקעס?

13. צי זיינען אייך באַוואוסט זאַבאָבאָנעס וואָס זיינען פאַרבונדן מיט ר״ה, למשל: מען טאָר ניט שלאָפן בייטאָג; מען טאָר ניט קערן די שטוב, מען טאָר ניט וויינען; מען דאַרף האָבן ביי זיך אין שטוב מער געלט ווי

אלעמאַל? וואָסערע דערקלערונגען ווערן דערויף געגעבן?

14. וואָסערע לידער (אין יידיש, העבּרעאיש, אַנדערע שפּראַכן) זיינען אייך באַוואוסט וועגן ר״ה? פאַרשרייבּט די ווערטער און די ניגונים.

15. וואָסערע מאכלים ווערן געמאַכט אויף ר״ה (למשל: קיילעכדיקע פאַרפל, לעבּעדיקע פיש, פעטע פלייש)? צי עסט מען ר״ה דווקא מערן, ריבּן, צי פאַרלאַנגט מען דעם קאָפּ פון אַ באַראַן, פון אַ פיש? וואָסער געבּעקס ווערט געבּאַקן? צי ווערן געגעבּן דערקלערונגען אויף אַלע די זאַכן?

16. באַשרייבּט דעם מנהג פון גיין צו תשליך. וואָסערע מעשיות, אנעקדאָטן אדג״ל זיינען דערמיט פאַרבּונדן?

C. עשרת ימי תשובה

17. צי ווערן ניט די עשרת ימי תשובה אָנגערופן „עשרת ימי רחמים״ (ווי ביי די קאַראַאימען)?

18. ווען און ווי אַזוי קומט פאַר דאָס פעלדמעסטן?

19. וואָסערע מנהגים זיינען פאַרבּונדן מיט צום-גדליה (גיין אויף קבר-אָבות, שטעלן מצבות אאז״וו)?

20. שבת-תשובה.

D. יום-כפור

21. צי גייען דערעיקרשט מאַנצבּילן אויפן פעלד ערב יום-כפור? צי פאַרבּייסט מען ביים אָראָפּגיין פון פעלד מיט לעקעך-און-בראָנפן? צי זיינען אייך באַקאַנט לידער וואָס אַלטע ווייבּער זינגען ביים דרייען די וועקסענע ליכט פאַר יום-כפור?

22. דאָס כפרות-שלאָגן: מיט וואָס, צי פאַרבּייסט מען נאָכן כפרות-שלאָגן מיט ספּעציעלע לאַקומגען (פּירעשקעס, טייגלעך)? ווערטלעך און אנעקדאָטן וואָס זיינען פאַרבּונדן מיט כפרות-שלאָגן.

23. דערציילט וועגן מחילה-בעטן, ווידוי, מלקות, צי איז פאַראַן אַ מנהג צו בענטשן די קינדער ערב יו״כ?

24. דאָס פאַרפאַסטן. ספּעציעל געבּעקס (חלות מיט לייטערס אדג״ל). וואָסערע געריכטן מיידט מען אויס און פאַרוואָס?

25. וואָסערע ליכט ווערן געשטעלט אין שטוב און בית-המדרש? וואָס פאַר אַ נעמען האָבּן זיי און פאַרוואָס (נשמה-ליכט און אדג״ל)? צי איז פאַרשפּרייט די גלייבּונג, אַז אויב אַ ליכט וועט פאַרלאָשן ווערן, וועט עמיצער שטאַרבּן?

26. וואָסערע גלייבּונגען זיינען פאַרבּונדן מיט כל-נדרי (למשל: די געשטאָרבּענע באַטייליקן זיך אין דער תפילה)?

27. צי ווייסט איר מעשיות וועגן פּאַסירונגען מיט קליינע קינדער אין דער צייט ווען די עלטערן זענען געוועזן צו כל-נדרי?

28. צי ווייסט איר פאקטן אָדער מעשיות וועגן באַזוך פון קריסטן (משומדים) צו כּל־נדרי?

29. ווי אַזוי פאַרלײַכטערט מען זיך דעם תּענית (טראָפּנס אד״גל)?

30. וואָסערע אויסדריקן פון די ימים־נוראימדיקע תּפילות זײַנען אַרײַן אין יידיש (למשל: „גאָך אַלע היומס״).

31. ווי אַזוי גייט מען צוריק פון שול (למשל: מיט ברענענדיקע שטיקלעך ליבט)?

32. צי איז בײַ אײַך אָנגענומען אַרײַנצוקלאַפּן אַ פלעקל פון סוכּה מוצאי יו״כּ? ווי אַזוי טוט מען בײַ אַ פאַרטיקער סוכּה?

33. צי זײַנען אײַך באַוואוסט לידער אין וועלכער עס איז שפּראַך וועגן יו״כּ? פאַרשרײַבט די ווערטער און די ניגונים.

(געדרוקט סעפּטעמבער 1926 אַלס אַנקעטע נומ׳ 7)

סוכּות

A. די ערשטע טעג

1. גלייבונגען וואָס זײַנען פאַרבונדן מיט בויען די סוכּה. דער אָנטייל פון די קינדער. אויב ס׳זײַנען געווען (אָדער פאַראַן) בײַ אײַך וועלכע ס׳איז אויסערלישע סוכּות, שיקט צו צייכענונגען.

2. מיט וואָס (סכך, שטרוי, ווערבע־צווייגן) און ווי אַזוי דעקט מען די סוכּה? ווי אַזוי ווערט זי באַפּוצט פון אינעווייניק (פייגל פון אייער אד״גל) און פון אויסנווייניק? ספּעציעלע אויפשריפטן.

3. ווער נעכטיקט אין סוכּה?

4. שותּפישע סוכּות.

5. כּלים און מאכלים אין סוכּה.

6. צי איז פאַראַן אַ מנהג צו באַוואַרפן די קינדער אום סוכּות מיט ראָזשינקעס?

7. אתרוג־בעטשן, אתרוג־געלט, קהלשער אתרוג. צי זײַנען פאַראַן ספּעציעלע אתרוג־טרעגער? שיקט צו זייערע פאָטאָגראַפיעס.

8. צי זײַנען אײַך באַוואוסט לעגענדעס וועגן באַזוך פון די אָבות אין סוכּה?

9. ווי אַזוי האָט אויסגעזען סוכּות אין דער צייט פון מלחמה און אָקופּאַציע?

10. וואָסערע ווערטלעך זײַנען אײַך באַוואוסט וועגן אתרוג, לולב, פּיטום (למשל: „דער אתרוג קאָסט דאָס גאַנצע געלט און איבערן לולב מאַכט מען די ברכה״)?

11. וואָסערע לידער און ניגונים ווערן געזונגען צו סוכּות? פאַרשרײַבט זיי.

12. ווי אַזוי זעט אויס חול-המועד אין גאַס און אין שטוב?
13. צי ווערט געפּראַוועט שמחת בית-השואבה? אויב יאָ, איז ווי אַזוי?

B. הושענא רבה, שמיני-עצרת, שמחת-תורה

14. גלייבונגען וואָס זיינען פאַרבונדן מיט ה"ר (עס שפּאַלט זיך דער הימל אאז"וו).
15. ווי אַזוי ווינטשט מען ה"ר?
16. פאַרוואָס שלאָגט מען הושענות? ווי אַזוי רייסט מען די הושענות?
17. וואָס ווייסט איר וועגן הושענות אַלס סגולה (אין וועג)?
18. צי פאַרברענט מען די הושענות ערב-פּסח צוזאַמען מיטן חמץ?
19. צי זענען אייך באַוואוסט פּאַראָדיעס אויף „קול מבשר"?
20. צי איז פאַראַן (אָדער געווען) דער מנהג פון איינגעבן אַ רייניקייט אין דער נאַכט פון ה"ר?
21. צי ווערן אין דער נאַכט פון ה"ר איינגעאָרדנט יאָריקע אסיפות פון חברות (קדישא, תהילים)?
22. צי ווייסט איר לעגענדעס וועגן ענדיקן און אָנהייבן די תורה אום שמחת-תורה?
23. הקפות אַמאָל און איצט. פאַרווײַלונגען ערב די הקפות (פאַרשטעלן זיך און טאַנצן אויף די טישן).
24. צי איז פאַראַן ביי אייך דער מנהג צו גיין מיט אַ שמאַטע-פיגור אום שמיני-עצרת איבערן שטעטל?
25. צי איז אייך באַקאַנט דער מנהג פון שיקן שלח-מנות אום שמחת-תורה? וואָס שיקט מען?
דער מנהג איז אַן אַלטער; ס'קען זיין, אַז נאָר אַלטע לייט געדענקען אים נאָך. פרעגט זיך נאָך.
26. ווערטלעך וואָס זיינען פאַרבונדן מיט הושענא-רבה, שמיני-עצרת, שמחת-תורה, הקפות אאז"וו.
27. קינדער-פאַרווײַלונגען און שפּילערייען ש"ת (פענער אאז"וו). צי שיסן ביי אייך די קינדער פון קאַפּסלשיסער? שיקט צו מוסטערן פון די שפּילעכצן.
28. ווי אַזוי פאַרברענגען שמחת-תורה די דערוואַקסענע? צי טרינקט מען בראָנפן אין בית-מדרש?
29. צי איז פאַראַן (אָדער געווען) אַ מנהג צו פאַרברענען דעם סכך אויפן שול-הויף? צו פאַרברענען די סוכה מוצאי שמחת-תורה?

(געדרוקט סעפּטעמבער 1926 אַלס אַנקעטע נומ' 7)

חנוכה

מיר בעטן אייך אונדז צוצושיקן אַ גענויע באַשרייבונג פון חנוכּה אַמאָל און היינט. ספּעציעל שטעלט זיך אָפּ אויף די ווייטער אויסגערעכנטע פראַגן:

1. צי שפּילן חנוכּה־צייט קלעזמער אין די בתי־מדרשים? צי האָבן זיי אַמאָל געשפּילט? וואָס פאַר אַ ניגונים? אויב איר קענט, פאַרשרייבט די נאָטן פון די ניגונים; אויב ביי אייך זיינען קיין נאָטן־שרייבער נישטאָ, גיט אונדז צו וויסן וועגן דעם.

2. ווי אַזוי פלעגט מען פאַרבּרענגען אַמאָל די חנוכּה־אָוונטן? ווי אַזוי פאַרבּרענגט מען זיי היינט?

3. אין וואָסערע שפּילן שפּילט מען זיך געווינלעך? ווי אַזוי הייסן די שפּילן און אין וואָס באַשטייען זיי? צי שפּילט מען זיך נאָך היינט אין קוויט־לעך? צי מאַכט מען זיי אַליין? שיקט אונדז צו מוסטערן פון אַמאָ־ליקע און היינטיקע קוויטלעך. אין וואָס שפּילן זיך מיידלעך און פרויען? אין וואָס שפּילן זיך קינדער?

4. ווי אַזוי הייסן דריידלעך אין אייער געגנט (טענדערל, גאָר אאַז״וו)? שיקט אונדז צו מוסטערן פון דריידלעך.

5. צי קענט איר ניט באַקומען פאַר אונדזער מוזיי שיינע אַלטע חנוכּה־לעמפּלעך? אויב ניט, שיקט אונדז צו פאָטאָגראַפיעס, צייכענונגען, באַשרייבונגען פון זיי.

6. צי זיינען אייך באַקאַנט ספּעציעלע חנוכּה־קאַטאָוועסן?

7. וואָסערע לידלעך און ווערטלעך זיינען אייך באַקאַנט אין שייכות מיט חנוכּה?

וואָסערע מאכלים מאַכט מען ספּעציעל אויף חנוכּה?

(געדרוקט יאַנואַר 1927 אַלס אַנקעטע נומ׳ 9)

חמשה־עשר־בשבט

1. גיט אונדז אַ באַשרייבונג ווי אַזוי דער יום־טוב ווערט היינט גע־פייערט. פרעגט זיך נאָך ביי עלטערע ווי אַזוי ער האָט אַמאָל אויסגעזען.

2. וואָס פאַר אַ פרוכטן עסט מען אין דעם טאָג?

3. וואָס דערציילט מען וועגן דעם יום־טוב?

הוספות

1. ט״ו כסלו פאַסטן אין אַ טייל געגנטן די חברה־קדישא־לייט. נאָכן

תענית מאַכט מען סעודות, ס'ווערן אויסגעפירט פאַרשיידענע מנהגים. בכלל האָבן די חברות אויפגעהיט זייער אַ סך אינטערעסאַנטע מנהגים נאָך ביזן היינטיקן טאָג. פרעגט זיך נאָך ביי אַלטע חברה־לייט, זוכט אויף זייערע פּנקסים און שיקט זיי אונדז צו אָדער גיט אונדז וועגן דעם צו וויסן.

2. ניטל. א) צי פאַרדעקט מען ביי אייך אין דער נאַכט פון ניטל אַלע פליסיקע זאַכן און וואָסער דערקלערונג ווערט דערויף געגעבן.

ב) צי לערנט מען ניטל אין די חדרים און אויב ניט, טאָ פאַרוואָס?

ג) וואָסערע אַנדערע מנהגים, גלייבונגען, דערציילונגען ביי יידן זיינען אייך באַקאַנט אין שייכות מיט ניטל?

ד) צי זיינען באַקאַנט ביי אייך „תולדות ישו"־טעקסטן אין יידיש אָדער העברעאיש? אויב יאָ, שיקט זיי צו אין אָריגינאַל אָדער צום וויניקסטן אין פּינקטלעכע קאָפּיעס.

סעריע „אָרגאַניזאַציע פון דער יידישער וויסנשאַפט“:

1. די אָרגאַניזאַציע פון דער יידישער וויסנשאַפט. נ. שטיף: וועגן אַ יידישן אַקאַדעמישן אינסטיטוט. ווילנער טעזיסן וועגן אַ יידישן וויסנשאַפטלעכן אינסטיטוט. דריטע געבעסערטע אויפלאַגע. ווילנע, 1925. 40 זייטן, פרייז 1 גילדן, 20 סענט.

2. פאַרבאַראַטונג וועגן דעם וויסנשאַפטלעכן אינסטיטוט (7—12 אויגוסט 1925). בערלין, 192. (אויספאַרקויפט)

3. צוויי יאָר אַרבעט פאַר דעם יידישן וויסנשאַפטלעכן אינסטיטוט (1925—1927). ווילנע, 1927. פרייז 1.50 גילדן, 30 סענט.

4. עטנאָגראַפישע אַנקעטעס, העפט 1: יומטובים. ווילנע, 1928. פרייז 50 גראָשן, 10 סענט.

אין סעפטעמבער 1928 גייט אַרויס פון דרוק:

5. וואָס איז אַזוינס עטנאָגראַפיע? (האַנטביכל פאַר זאַמלער).

אדרעסן:

Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego,
W. Pohulanka 18, Wilno.

אין דייטשלאַנד:

E. Tscherikower, Berlinerstr. 8, Berlin—Wilmersdorf.

אין אַמעריקע:

Yiddish Scientific Institute, American Branch, 1133 Broadway,
New York City (Room 1026).

אָדער:

Dr. J. Shatzky, 3451 A. Giles Place, New York.